

A 1888/kultur

Tekijä Osaaminen ja kulttuuri Pohjolassa -valiokunta
Käsittelijä Osaaminen ja kulttuuri Pohjolassa -valiokunta

Valiokuntaehdotus Lisää pohjoismaisuutta kouluihin -aloitteesta

Ehdotus

Osaaminen ja kulttuuri Pohjolassa -valiokunta ehdottaa, että

Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden hallituksille,

että ne vahvistavat Pohjoismaisen kielipoliittisen julistuksen mukaisesti skandinaavisten naapurikielten opetusta kouluissa sekä skandinaavisten kielten opetusta apukielenä ja vieraana kielenä.

Taustaa

Globalisaation edetessä pohjoismaisen yhteisöimme arvo uhkaa heikentyä, erityisesti nuorten sukupolvien keskuudessa. Pohjoismaiden nuoret valitsevat yhä useammin yhteiseksi kielekseen englannin. Elämme kuitenkin maailmassa, jossa on ehkä tärkeämpää kuin koskaan ymmärtää toisia ja tulla ymmärretyksi. Tietoa Pohjoismaista ja kiinnostusta niitä kohtaan on pyrittävä lisäämään.

Pohjoismaisten kielten ymmärtäminen on yksi Pohjolan liikkuvuuden ja integraation edellytyksistä. Tanskan puheenjohtajakauden ohjelmassa pohjoismaisten kielten ymmärtäminen on yksi vuoden painopistealueista. Kaikissa Pohjoismaissa lapset ja nuoret opiskelevat skandinaavisia kieliä joko äidinkielenään tai vieraana kielenä. Käytännön kielitaidon saavuttamiseksi kouluissa on kuitenkin tehtävä vieläkin enemmän, sillä kieliopinnojen hyöty näkyy vasta todellisissa käyttötilanteissa. Kouluihin tarvitaan siksi enemmän pohjoismaisuutta.

Kielten osaaminen on tärkeää paitsi viestinnän myös kulttuurin, kirjallisuuden ja historian tuntemuksen kannalta. Skandinaavisten kielten eli ruotsin, norjan ja tanskan ymmärtäminen on heikentynyt Pohjoismaissa, ja maiden väliset kielimuurit ovat kasvaneet. Tämän seurauksena äidinkielenään skandinaavista kieltä puhuvat ovat alkaneet käyttää keskenään englantia.

Kielellinen yhteenkuuluvuus on tärkeä tekijä pohjoismaisessa yhteistyössä, erityisesti skandinaavisten kielten kesken. Tavoitteena on oltava muiden Pohjoismaiden kielten ja sitä kautta kulttuurin ja kirjallisuuden tuntemuksen ja ennen kaikkea liikkuvuuden edellytysten parantaminen.

Koulujen kieltenopetuksen avulla voidaan innostaa ja inspiroida oppilaita kiinnostumaan Pohjoismaiden kielistä ja kulttuurista. Tämä voidaan toteuttaa sisällyttämällä kouluopetukseen pohjoismaisia elokuvia sekä pohjoismaista musiikkia ja kulttuuria. Opinto-ohjaajat voivat jakaa oppilaille entistä enemmän tietoa opiskelu- ja työmahdollisuuksista muissa Pohjoismaissa.

Pohjoismaiden ministerineuvoston *Onko pohjoismaista kieliyhteyttä olemassa?* -raporttia¹ varten tiedusteltiin 2 000:lta Pohjoismaissa asuvalta 16–25-vuotiaalta nuorelta heidän kielitaidostaan sekä asenteistaan kieliä ja kulttuuria kohtaan. Raportista käy ilmi, että nuorten kokemus skandinaavisten kielten ymmärtämisestä vaihtelee suuresti eri Pohjoismaiden ja kielten välillä. Pohjoismaiden nuorista 62 prosenttia on sitä mieltä, että ruotsia ja norjaa on helppo ymmärtää, mutta vain 26 prosenttia pitää tanskaa helposti ymmärrettävänä. Etenkin Suomessa, Islannissa ja Grönlannissa suhteellisen moni ei pidä yhtä tai useampaa skandinaavista kieltä helposti ymmärrettävänä. Lähes kaikki Pohjoismaiden nuoret pitävät englantia helposti ymmärrettävänä. Kaksi kolmasosaa vastanneista on kuitenkin sitä mieltä, että skandinaavisten kielten ymmärtäminen on tärkeä osa Pohjoismaiden yhteenkuuluvuutta.

Raportissa todetaan myös, että Pohjoismaiden ministerineuvosto edistää etenkin nuorten Pohjoismaiden kielten ja kulttuurin tuntemusta tukiohjelmiensa avulla. Niitä ovat Nordplus, Pohjoismaiden ja Baltian maiden kulttuurialan liikkuvuusohjelma, nuorten kulttuuri- ja kieliohjelma Volt, Pohjoismainen elokuva- ja televisiorahasto sekä muut kulttuuriohjelmat. Pohjoismaiden ministerineuvosto ei kuitenkaan voi vaikuttaa vahvoihin globaaleihin suuntauksiin, joiden myötä nuoret lähtevät opiskelemaan maailmalle pohjoismaisen yliopiston sijaan, altistuvat yhä enemmän englannille sosiaalisen median ja populäärikulttuurin kautta tai saavat yliopisto-opetusta englannin kielellä.

Pohjoismaiden opetusministerien vuonna 2006 antaman *Pohjoismaisen kielipoliittisen julistuksen*² yhtenä tavoitteena on, ”että kaikki pohjoismaalaiset voivat kommunikoida keskenään ensisijaisesti jollakin skandinaavisella kielellä”. Tavoitteen saavuttamiseksi tulee mm. ”vahvistaa skandinaavisten naapurikielten opetusta kouluissa sekä skandinaavisten kielten opetusta apukielenä ja vieraana kielenä”.

Kööpenhaminan ammattikorkeakoulun opettajankoulutuslaitoksen johtaja Lis Madsen kirjoittaa Pohjoismaista kielijulistusta käsittelevässä *Språk i Norden 2015* -julkaisussa³, että nuorten skandinaavisten kielten tuntemuksen parantaminen on aloitettava koulusta. Siihen tarvitaan Madsenin mukaan kolmea asiaa: poliittista tahtoa priorisoida skandinaavisten kielten opetusta ohjausasiakirjoissa, tukea ja priorisointia koulunjohtajilta sekä opettajien osaamisen kehittämistä.

¹ [Onko pohjoismaista kieliyhteyttä olemassa?](#)

² [Pohjoismainen kielipoliittinen julistus](#)

³ <https://tidsskrift.dk/sin/issue/view/3333>

Pohjoismaiden ministerineuvosto on osarahoittajana seuraavissa hankkeissa, jotka edistävät opettajien ja opettajaopiskelijoiden osaamisen kehittämistä: Nordkurs – yliopistotasoiset kesäkurssit, jotka keskittyvät Pohjoismaiden kieliin, kirjallisuuteen ja kulttuuriin; Pohjoismaiset helmet Hanasaari, Voksenåsen, Schæffergården ja Lysebu, jotka tarjoavat yhdessä Biskops Arnön pohjoismaisen kansanopiston kanssa kursseja Pohjoismaiden opettajaopiskelijoille; Pohjoismaiset kielipilotit – naapurikielididaktiikan täydennyskoulutus; Pohjoismaiset kielilähettiläät – Norplus-hanke, josta tuetaan opettajaopiskelijoiden vaihto-opiskelua.

Valiokunnan näkemykset

Nuorten Pohjoismaiden neuvoston julkilausuma ”Enemmän pohjoismaisuutta kouluhin” on innoittanut valiokuntaa laatimaan tämän valiokuntaehdotuksen. Valiokunta toteaa, että Pohjoismaiden ministerineuvosto pyrkii esimerkiksi kurssien rahoitukseen osallistumalla kartuttamaan opettajien ja opettajaopiskelijoiden osaamista skandinaavisten kielten opettamisesta kouluissa. Kursseilla on kuitenkin rajallinen vaikutus, ja ne tavoittavat vuosittain vain pienen kohdeyleisön.

Valiokunnan mielestä koulut voivat vaikuttaa keskeisesti nykypäivän lasten ja nuorten Pohjoismaiden kielten ja myös vähemmistökielten ja -kulttuurien tuntemukseen sekä siihen, oppivatko lapset ja nuoret ymmärtämään skandinaavisia kieliä. Valiokunta pitää osaamista ratkaisevan tärkeänä sen kannalta, että Pohjoismaiden ministerineuvoston visio 2030, jonka mukaan Pohjolasta tulee maailman kestävin ja integroitunein alue, voi toteutua. Valiokunnan arvion mukaan Pohjoismaiden ministerineuvoston rahoittamat kurssit eivät riitä kääntämään kehitystä, jota kuvataan monissa tutkimuksissa ja joka osoittaa, että Pohjoismaiden välinen kieltenymmärrys on heikkenemässä (katso tutkimusten esittely *Onko pohjoismaista kieliyhteyttä olemassa?* -julkaisun sivuilla 9–10). Valiokunta toteaa lisäksi, että koulutus- ja tutkimusministerineuvosto leikkaa vuoden 2022 pohjoismaisesta kieliyhteistyöstä reilut 20 prosenttia, jotka kohdennetaan Visio 2030:n ja sen toimintasuunnitelman rahoittamiseen.

Valiokunnan arvion mukaan kehitys voidaan kääntää priorisoimalla Pohjoismaiden kielten ja kulttuurin tuntemusta kouluissa. Tarvitaan poliittista tahtoa, jotta tavoite saadaan kirjattua koulujen ja opettajankoulutuksen ohjausasiakirjoihin. Vasta sitten koulunjohtajat ja opettajat voivat priorisoida pohjoismaisuutta. Koulu on tärkein yksittäinen paikka, jossa lapset ja nuoret innostuvat oppimaan lisää Pohjoismaista ja rohkaistuvat lähtemään opiskelemaan tai työskentelemään toiseen Pohjoismaahan, mikä edistää myös Visio 2030:n toteutumista. Se on myös välttämätöntä, jotta voimme saavuttaa *Pohjoismaisen kielipoliittisen julistuksen* tavoitteen siitä, ”että kaikki pohjoismaalaiset voivat kommunikoida keskenään ensisijaisesti jollakin skandinaavisella kielellä”.

Pohjolassa 7. syyskuuta 2021

Angelika Bengtsson (SD)

Anna Kolbrún Árnadóttir (Mifl)

Camilla Gunell (ÅSD)

Daniel Riazat (V)

Edmund Joensen (sb)

Heidi Viljanen (sd.)

Henrik Møller (S)

Jorodd Asphjell (A)

Kjell-Arne Ottosson (KD)

Lars Mejern Larsson (S)

Marianne Synnes Emblesvåg (H)

Mikko Kinnunen (kesk.)

Norunn Tveiten Benestad (H)

Riikka Purra (ps.)